

Fattigvæsesnet

Fattigvæsesnet

*Riv kun marken let, det er gammel ret,
fuglen og den fattige skal også være mæt*

Frederik den IV og Christian VII

- Vi har tænkt på de fattige helt tilbage til 1708
- Men vi vil snakke om tiden efter 1803, hvor vi har forholdsvis nemt ved at finde arkivalier om emnet

Hvad betyder loven af 1803

- 1803 Ret til forsørgelse for alle.
- Tiggerbreve ophører.
- Løsgængeri og betleri straffes med tugthus.
- Amtsfattigdirektionen oprettes, overopsyn hos stiftamtmanden.
- Indberetninger i Danske Kancelli.
- Bopælskrav: 3 år i sognet.

Hvor kan vi læse om fattigvæsenet

- "Det offentlige fattigvæsens historiske udvikling i Danmark i det 19. aarhundrede"
Skrevet af Harald Jørgensen, ISBN nr. 87 7500 852 1.
- Internettet
- **Lad os se på en af mine aner**

Tyendekommissionen ventes. (Tegning fra Blæksprutten 1905)

Min Tipoldemor, Ane Christiansen

Min tipoldemor er født og opvokset i et af godset Åkærs landarbejderhuse, hvorfra der var denne udsigt til godset Åkær ved Odder

Dåb i Falling kirke

- Her ved denne døbefond er min tipoldemor døbt i Falling kirke

Rene strømper i Falling kirke

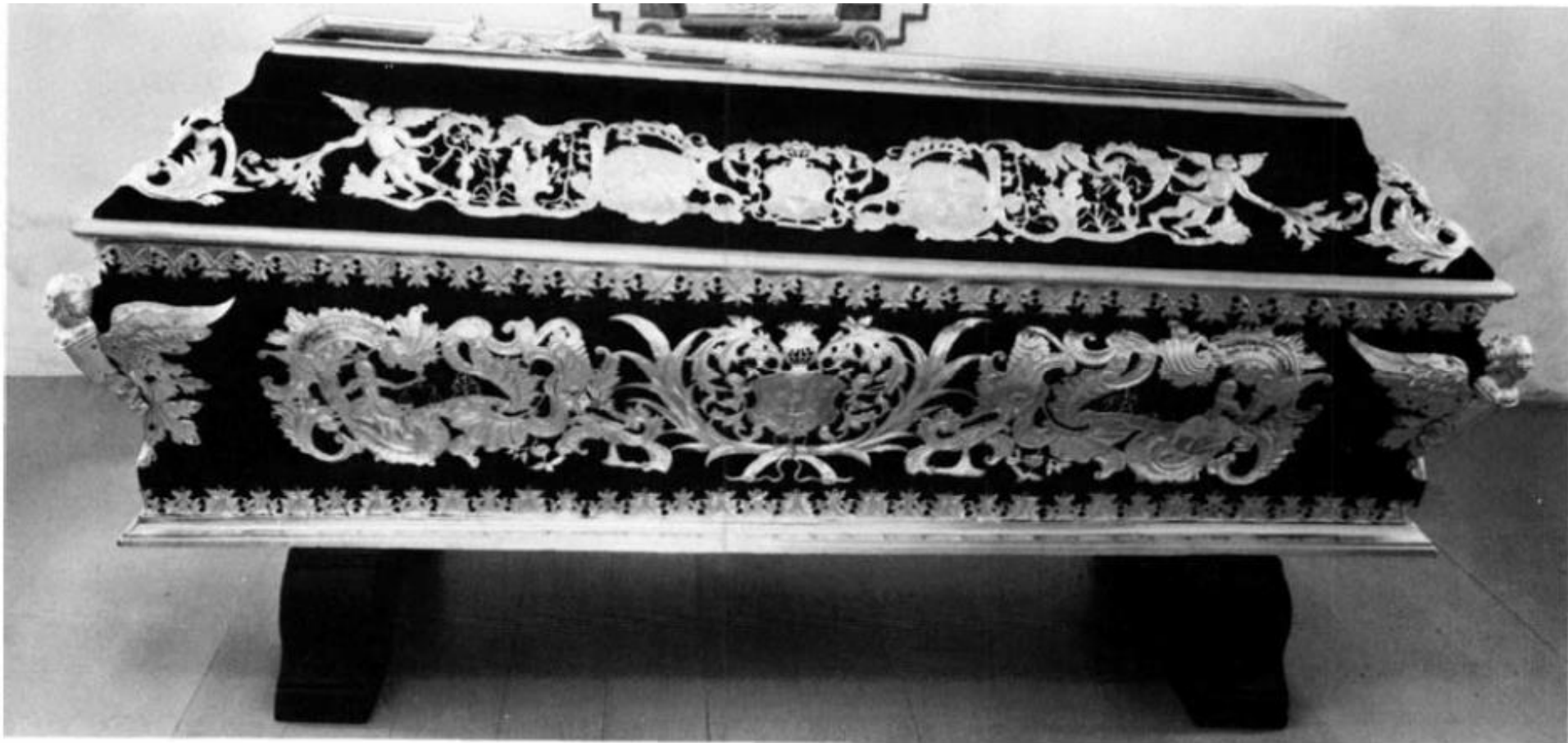
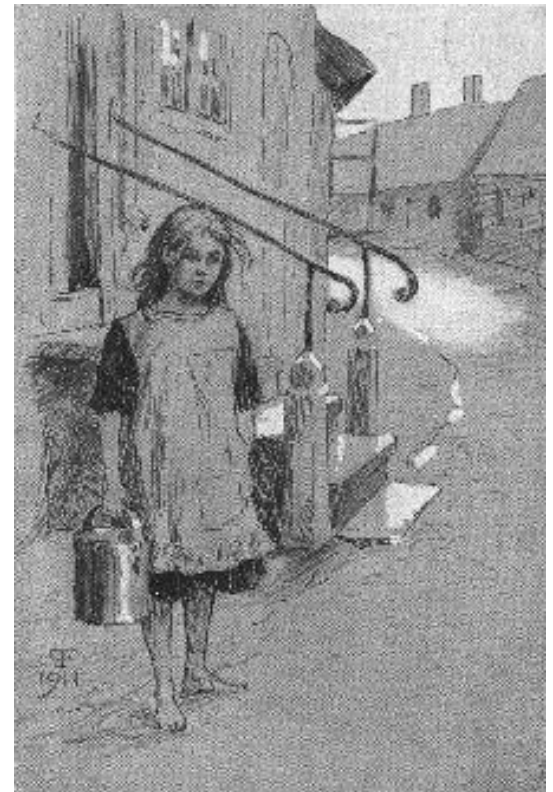

Fig. 43. Hedevig Margrete Bornemanns kiste, fra o. 1749 (s. 2740). NE fot. 1982. - *Hedevig Margrete Bornemann's coffin, from c. 1749.*

Ane flytter hjemme fra

- Som ung pige kommer Ane ud og tjene på gårde i Falling, i Them og ved Skanderborg

Min Tipoldemor og Tipoldefar

- I Skanderborg fandt Ane sin mand Rasmus, der var landarbejder på Justenborg
- Her fik de datteren Ane Mette Rasmussen min oldemor. De får i alt 4 børn.

Hvad var Rasmus for en mand

- Tipoldemors mand Rasmus er en meget sur og gal mand, der ofte er i klammeri med folk

Rasmus døde 1858

Hvad skal der blive af Ane

Ane og hendes 4 børn må forlade deres hjem på Justenborg og gå den trange vej til Fattighuset i Vrold.
Hvorfra ved vi det ?

Hvorfra ved vi det blev fattighuset

- I Folketælling i 1860 kan vi se følgende:
- I Vrold, Skanderup sogn, ved Skanderborg et Huus nr. 50. hus nr 50 det er Fattighuset.
- I de år boede der 5 familier i alt 13 personer i Vrolds Fattighus.
- Heriblandt vores familie Ane med sine 5 børn.
- **Ane Christiansdatter, 38 Aar, Enke, Fallinge sogn Aarhus, Almisselem, Huusmoder**
- Christen Christensen Rasmussen, 9 Aar, ugift, her i sognet, Hendes, børn
- Dorthea Rasmussen, 7 ----- 000 -----
- Ane Mette Rasmussen, 6 ----- 000 -----
- Christian Rasmussen, 3 ----- 000 -----
- Et udøbt Pigebarn, 1 ----- 000 -----

Hvor starter vi med at lede

Vi skal have fat i de personer der tager sig af de fattige i 1858, hvem var det:

Sogneforstanderskabet
Præsten
Stiftamtmanden
Danske Kancelli

Ifølge Sogneforstanderskabets protokoller

1858 d.10 Maj. var sogneforstanderskabet forsamlet. De vedtog:

punkt 4 på dagsorden. Rasmus Andersens Enke Ane Christiansen af Vrold hard begjiet Hjælp til sine 4 børns Underholdning.

Sognepræsten hard d.10 Marts foreløbig anvist hende 2 Skp. Rug fra J.Andersen.

På samme møde under dagsordenens punkt 12.

Der tilstedes Rasmus Andersens Enke Ane Christiansdatter, 35 År gl. til hendes 4 Børn 12 Skp. Rug og 12 Skp. Byg for Tidsrummet 1 Maj til 31 december 1858 samt 4 Rd. og 1800 stk. Tørv.

Ifølge Sogneforstanderskabets protokoller

1858 d.6 Decemder var Sogneforstanderskabet samlet, for at fastsætte næste års tildelinger til de fattige, der er 9 som får, og her er nr.8

Rasmus Andersens Enke Ane Christiansdatter tildeles til sine 4 børn 3 Td. Rug, 3 Td. Byg og 10 Rd.

Ifølge forsørgelsesplanen for 1858;

Til Rasmus Andersens Enke og Børn 2 Td.Rug, 2 Td.Byg, 9 Rd.

Ifølge Sogneforstanderskabets protokoller

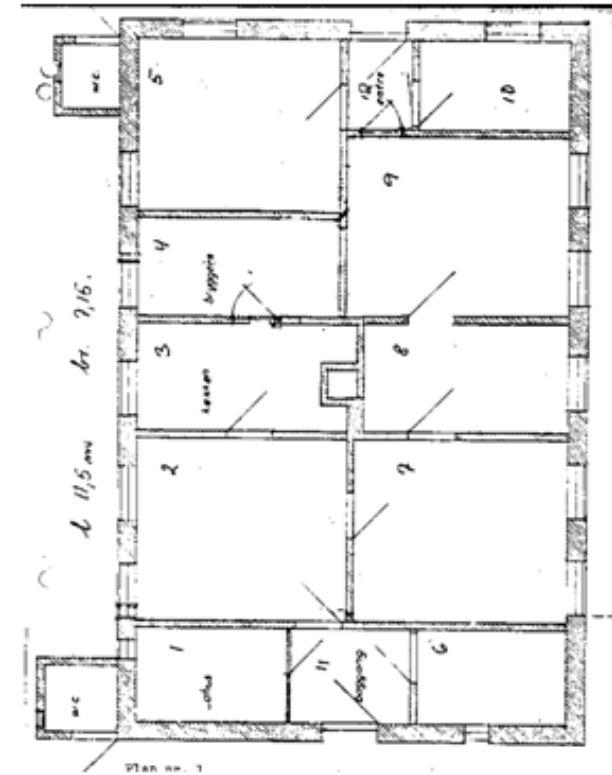
1861 d.2 December var Sogneforstanderskabet samlet, her står der under punkt 6,

Rasmus Andersens Enke Ane Christiansdatter, paatager sig at sørge for Vielhelmine Enke til Nyland mod at få brød til hende 1 skive daglig.
(Wilhelmine er en meget gammel kone ca.90 år, som ingen familie har mere).

Ideen med fattighjælpen

- Princippet med fattighjælpen var, at den skulle være et rimeligt tilskud til de indtægter, som kunne opnås ved løst arbejde rundt om på bøndergårdene.
- Det var almindeligt, at fattiglemmer blev "liciteret ud" til betalt ophold hos gårdmændene, men mange steder, bl.a. i Vrold, ordnede man problemet ved at lægge arbejde på skift på gårdene.

Her er fattighuset i Vrold

Her er ligger fattighuset på Vroldgade nr. 8

Livet på fattighuset i Vrold

- Livet på fattighuset har ikke altid været lige morsomt, hvilket man kan læse om i en klage fra et af fattighusene, klagen lød således:

Livet på fattighuset i Vrold

- I en af tilsyns rapporterne står der følgende:
- Beboerne bruger ikke lommestørklæder, ikke spyttebakker, der fødes børn i disse huse, modervand og blod flyder over gulvene, på dem holdes børn frem. Affaldet fra måltiderne kastes på dem, vejens snavs bringes ind på dem med føderne. Læg dertil: Os og røg fra tællelys og lamper, beboernes egne uddunstninger og stor urenlighed og endnu, at liigstuen staar i forbindelse med stuen og køkkenet, saa liiglugten blander sig med luften saa bliver det indlysende, med hvilke for sundheden ødelæggende stoffer den luft, som beboerne indaander, er svangret.

Livet på fattighuset i Vrold

- I den periode Ane Christiansdatter boede på fattighuset var en stor del af beboerne under 18 år, de var der enten fordi deres mor var enlig eller de var forældreløse. I 1860 var der 8 børn ud af 13 beboere. Ud over Ane Christiansdatter med sine 5 børn, var der en Ane Hansdatter med 3 børn, der var en enlig mand på 31 år og 2 enlige damer på 92 og 77 år.
- Medens børnene boede på fattighuset skulle de gå i skole og hjælpe med arbejdet på gårdene der omkring, det stod der i reglementet for fattighuset.

Sociallovgivningen før 1708

- Før 1708 var der ingen lovgivning om fattigvæsesnet
- Forældre tog sig af børnene
- Børnene tog sig af forældrene, når de blev gamle
- Omsorg for syge og svagelige var et familieanliggende

I året 1708 kom en forordning

- Forordningen afskaffede fattiges ret til tiggeri
- fra dette tidspunkt opstod begrebet fattighus og hjælp i eget hus
- De fattige gik tit på "omgang" i sognet men det har sikkert været mere af pligt end hjertets godhed, at sognets øvrige beboere hjalp de fattige

I år 1803 forordning om fattigskat

- Fattigskat den udmåles efter hartkorn og anvendes til de fattige
I den står bl.a. at hjælpen er til:
- *“..de fattige, som ei ved egne Kræfter på lovlig Maade, kunde erhverve sig nødtørtig Underhold, enten gandske, eller for en Deel måtte savne Føde, Klæde, Huuslye, Varme og Pleie i Sygdomstilfælde, som er dem uundværlig til vedligeholde Liv og Helbred”*

Hvor kan jeg finde arkivalier om fattigvæsenet?

- Arkivalier om fattigvæsenet kan først og fremmest findes i: pastoratsarkiver, sognekommunearkiver og amtsarkiver.
- I sogn og pastoratsarkiverne kan man finde bl.a. fattigvæsenets forhandlingsprotokol samt fattigkommissionssager.
- I kommunerne finder man journaler for fattigvæsenet samt korrespondance fra fattigkommissionen.
- Sidst men ikke mindst kan man i amtsarkiverne finde fattigregnskaber fra de enkelte sogne.

Internettet

- **ONLINEREGISTRATURER**
søg materiale ved Rigsarkivet og Landsarkiverne
- Søg event. i daisy
- Se søgeforslag på side 16 i hæfte nr. 17 om Fattigvæsnet

